

Att vilja krig

den svenska narkotikapolitiken i Latinamerika

LNB bakgrund augusti 2012
Av Erik Jennische

INNEHÅLL

Paradigmskifte i narkotikapolitiken.....	3
Våren 2012.....	4
Konkreta förslag	5
Den internationella narkotikapolitiken	6
FN-konventionerna	7
Förbudspolitikens konsekvenser	8
Tillväxt på narkotikamarknaden	8
Korruptionen, våldet och kriminaliseringen	12
Fattigdomen	16
Konsumtionen i Latinamerika	17
Count the Costs	17
Positiva konsekvenser av den internationella narkotikapolitiken	18
De internationella och svenska narkotikapolitiska debatterna.....	20
Latin American Commission on Drugs and Democracy/ Global Commission on Drug Policy.....	21
Narkotikalobbyn.....	22
Debatten i riksdagen.....	24
Skuldbördan.....	25

PARADIGMSKIFTE I NARKOTIKAPOLITIKEN

Under 2012 har den narkotikapolitiska debatten i Latinamerika genomgått ett helt nödvändigt paradigmskifte. De högsta politiska ledarna i regionerna diskuterar inte bara i vilken mån människor ska ha rätt att använda narkotika, utan i vilken mån narkotikamarknaden kan regleras och legaliseras för att minska det narkotikafinansierade våldet.

Debatten inleddes av Guatemalas president Otto Pérez Molina i januari. Och med största sannolikhet kommer han även att lyfta frågan i sitt anförande i FN:s generalförsamling under hösten för att väcka internationell debatt. Och flera andra latinamerikanska länder, exempelvis Costa Rica och Uruguay, kan mycket väl hänga på. De nationella anförandena börjar den 25 september.

Trots att flera storsäljande svenska böcker har diskuterat frågan de senaste åren, och den ena internationella rapporten efter den andra visar på behovet av detta paradigmskifte i narkotikapolitiken, så har frågan inte nått den svenska politiska debatten.

Den här rapportens syfte är att kortfattat beskriva konsekvenserna i Latinamerika av den rådande internationella narkotikapolitiken och hur debatten numer förs här. Jag hoppas också visa hur den svenska politiken helt har missat vilka konsekvenser den internationella narkotikapolitiken har fört med sig.

Erik Jennische

Brasilia, augusti 2012

VÅREN 2012

När Otto Pérez Molina, bara några dagar efter att han installerats som Guatemalas president i januari i år, förklarade att avkriminalisering av narkotikabruk borde vara en politik som hela regionen kunde ställa sig bakom för att minska den narkotikafinansierade brottsligheten, skälvde den latinamerikanska debatten till.

Den ena statschefen efter den andre i regionen tvingades förhålla sig till förslaget. Costa Ricas president Laura Chinchilla uttryckte snabbt och starkt stöd, likaså Colombias José Santos, och flera andra öppnade för vidare debatt.

Den amerikanska regeringen såg hotet om att regionen var på väg att skjuta narkotikaproblemen norrut, och skickade snabbt dit Janet Napolitano, minister för inrikes säkerhet, vice-president Joe Biden och sedan flera höga tjänstemän, med brandsläckare i form av avtal och löften om ekonomiskt stöd. El Salvador, Honduras och Nicaragua förklarade sig snart kritiska till Otto Pérez Molinas förslag.

Inför det interamerikanska toppmötet i Cartagena, Colombia, i mitten av april hade narkotikapolitiken dock seglat upp som en av de viktigaste frågorna. José Santos hade som värd för mötet sett till att den skulle diskuteras, och Pérez Molina skrev en flitigt delad artikel i The Guardian där han flyttade fram positionerna ytterligare:

"Konsumtion, produktion och handel av droger borde vara en fråga för internationell reglering, vilket betyder att konsumtion och produktion bör legaliseras, men inom vissa begränsningar och förutsättningar. [...] Narkotikamissbruk, alkoholism och tobak borde behandlas som folkhälsofrågor, inte straffrättsliga frågor."

Mötet i Cartagena ledde inte till några konkreta resultat. Men att frågan hamnade där, och att Guatemala fick starkt stöd från flera andra länder i diskussionerna, visade på det allt större behovet av debatt om relationen mellan narkotikakonsumtionen i Nordamerika och Europa och våldet i Latinamerika.

I Guatemala har debatten ännu inte givit några konkreta resultat i lagstiftningen. Otto Pérez Molinas argument har hela tiden varit att det behövs en regional och koordinerad politik. Däremot har det blivit politiskt omöjligt för honom att göra samma sak som Felipe Calderón i Mexico 2006, och använda armén för att bekämpa narkotikamaffian militärt, vilket var den allmänna analysen att han skulle göra innan han blev vald.

Intressant med utvecklingen på sistone är också att det inte i första hand är de USA-fientliga regeringarna i Bolivia, Kuba, Nicaragua eller Venezuela som utmanar USA i kriget mot narkotikan, utan USA:s främsta allierade i den militäranknutna högern. Otto Pérez Molina är tidigare general i den

guatemalanska arméns säkerhetstjänst. Och även om han aldrig har åtalats finns det många anklagelser mot honom om att han deltog i arméns folkmord mot ursprungsbefolkningen på 1980- och 90-talen. Även Costa Ricas Laura Chinchilla och Colombias José Santos har sin bakgrund i försvars- och säkerhetspolitiken. Detta har gjort att USA inte kunnat avfärda initiativtagarna som ligger med narkotikaintressena – vilket sannolikt skett om Evo Morales eller Hugo Chavez föreslagit samma sak - utan hamnat i en tydligt defensiv position.

När Barack Obama veckan efter mötet i Cartagena presenterade sin "2012 National Drug Control Strategy" låg också hela fokuset på åtgärder för att minska efterfrågan i USA. Insatserna för att motarbeta produktionen och handeln i Latinamerika fanns inte ens med i själva presentationen, även om de fortsätter att genomföras.

KONKRETA FÖRSLAG

Debatten om narkotikapolitiken i Latinamerika är självklart inte ny. Legalisering och avkriminalisering av personligt bruk har varit en politisk trend över hela kontinenten i flera år. Men den tog en ny vändning i våras. Tankesmedjan *In Sight - Organized Crime in the Americas* kartlade inför toppmötet i Cartagena de olika latinamerikanska ländernas narkotikapolitik, och kom fram till att förutom El Salvador, Honduras, Jamaica, Nicaragua och Panama, hade alla länderna redan stiftat lagar som avkriminaliserar eller legaliserar bruk, eller så hade de långt framskridna planer på att göra det.

Bara under sommaren har flera nya initiativ kommit. I den omfattande reform av den brasilianska brottsbalken som förbereds i senaten, har kommittén som arbetar med lagtexten nyligen lämnat sitt förslag som lyder:

Art. 212. § 2 Det är inget brott om personen i fråga:

I – förvärvar, innehar, förvarar, transporterar eller bär med sig narkotika för personligt bruk;

II – sår, odlar eller skördar plantor avsedda för framställning av narkotika för personligt bruk.

Definitionen av personligt bruk kommer att göras i praxis men riktlinjen i förslaget är vad en medelkonsument förbrukar under fem dagar.

Förslaget att legalisera odling av plantor för att framställa narkotika – främst handlar det om cannabis - för eget bruk är också viktigt. Det skulle leda till att konsumenter inte längre är hänvisade till kriminella organisationer för att köpa cannabis, utan kan odla den själva. All övrig hantering av narkotika som försäljning, storskalig produktion, smuggling och så vidare ska enligt förslaget fortfarande vara förbjudet.

Om reformen genomförs är den ett stort steg framåt jämfört med den tidigare mycket smala avkriminaliseringen av bruk som genomfördes 2006, och som ledde till att fler personer fängslades för innehav, vilket var precis vad man ville undkomma.

Ett annat exempel på förslag på reformer är den uruguayanska regeringens program för säkerhet och minskad kriminalitet från i juni i år. Regeringens femton förslag innehåller bland annat legalisering av bruk av narkotika. Man har också förklarat att staten kommer att börja odla och sälja cannabis för att undergräva marknaden för kriminella organisationer. Medborgare i Uruguay kommer att få lov att köpa 30 gram i månaden. Uruguays president José Mujica har också varit tydlig med att man tänker driva legaliseringsfrågan internationellt. Däremot kommer utlänningar inte ha rätt att köpa. Förhoppningen är att landet inte ska dra till sig cannabisturister.

De ansvariga ministrarna bakom förslaget är försvars- och inrikesministrarna tillsammans med ministern för social utveckling, vilket visar att man analyserar narkotikaproblemet utifrån säkerhetsperspektivet i första hand. Reaktionen från FN:s organ mot brott och narkotikas (UNODC) generaldirektör Jurij Fedotov var dock att förslaget bröt mot FN-konventionerna och att cannabis "inte är så oskyldigt som vissa vill få oss att tro". Att åtgärderna är en del av ett program för att minska brottsligheten uppmärksammade han inte.

Det uruguayanska initiativet visar också att legaliseringsdebatten inte är en höger-vänsterfråga i Latinamerika. José Mujica leder en bred vänsterkoalition, och har sin politiska bakgrund i en av vänstergerillorna som slogs mot militärdiktaturen på 1970-talet. Sedan förslaget presenterades i slutet av juni har det diskuterats flitigt i medierna. Den konservativa oppositionen blev tagen på sängen av förslaget och har varit kritisk. Efter några veckors debatt visade en opinionsundersökning att 38 procent var för legaliseringsförslaget och 60 emot. Mujicas reaktion på debatten har varit att backa en aning i retoriken, och det är ännu osäkert vad som kommer att läggas fram till kongressen.

DEN INTERNATIONELLA NARKOTIKAPOLITIKEN

När Morgan Johansson tillträdde som socialminister 2002 och förklarade att hans mål var att Sverige skulle vara narkotikafritt inom tio år möttes han av gapskratt. Men skrattet borde ha riktats mot hela världssamfundet. För bara några år tidigare, 1998, genomförde FN:s generalförsamling en specialsession under devisen: "A Drug Free World - We Can Do It!"

Pino Arlacchi, direktören för FN:s organ mot brott och narkotika (UNODC) förklarade:

“There are naysayers who believe a global fight against illegal drugs is unwinnable. I say emphatically they are wrong.”

Och så satte han målet om en narkotikafri värld till 2008. Mellan 1998 och 2008 ökade sedan den globala konsumtionen av opiater med 34,5 procent, kokain med 27 och cannabis med 8,5. (Drogas y Democracia: Hacia un Cambio de Paradigma, 2009)

FN-KONVENTIONERNA

Att göra osannolika förhoppningar och drömmar till mål är dock inget nytt i narkotikapolitiken. Redan 1961, när grunden för den rådande internationella politiken formulerades i FN-konventionen *Single Convention on Narcotic Drugs*, satte man målet att bruket av opiater skulle elimineras inom 15 år och bruket av kokain och marijuana inom 25 år. (Drogas y Democracia: Hacia un Cambio de Paradigma, 2009)

Utöver FN-konventionen från 1961, som skapar kontrollmekanismer för såväl narkotikabruket som produktionen. är det två konventioner från 1971 och 1988 som styr narkotikapolitiken över världen. *The Convention on Psychotropic Substances* (1971) kompletterar den tidigare konventionen med amfetamin och liknande syntetiska droger, och i *United Nations Convention Against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances* (1988) utökades politiken till att även innefatta den globala handeln.

Huvudartikeln är nummer fyra i konventionen från 1961, som säger att länderna genom lagstiftning ska åta sig att:

“begränsa till uteslutande medicinska och vetenskapliga syften, produktion, tillverkning, export, import, distribution, handel, användande och innehav av droger.”

Och eftersom i princip alla FN:s medlemsländer har skrivit under konventionerna så finns det väldigt få erfarenheter att dra av från länder som har använt en annan politik. Konventionen är också på flera ställen specifik i vad som ska förbjudas:

“Parterna skall så långt som möjligt rycka upp alla kokabuskar som växer vilt med rötterna. De skall förstöra de kokabuskar som odlas illegalt.”

Problemet med narkotikakonventionerna är att de sätter själva narkotikan i fokus, och inte de skadeverkningar som narkotikan för med sig. Därmed blir också politiken som ska förverkliga konventionerna missriktad. Det blir viktigare att bespruta kokafält i Sydamerika, än att investera i narkotikavvänjning etc.

FÖRBUDSPOLITIKENS KONSEKVENSER

I Sverige förknippas begreppet War on drugs ofta med USA:s vilja till inflytande i Latinamerika, en del av postkolonialismen, och fortsättningen på stödet till de latinamerikanska militärdiktaturerna under kalla kriget. Det är ett bekvämt sätt att avhända sig ansvaret, för bakom War on drugs ligger inget annat än politiken i FN-konventionerna som Sverige och i princip alla andra medlemmar i FN står bakom. Skillnaden är bara att USA och flera länder i Latinamerika har tilldelat resurser för att förverkliga politiken. Det är när Colombias och Mexikos regeringar de senaste decennierna tagit konventionerna på allvar och besprutat kokafälten, förhindra transporterna och fängslat ledarna för narkotikakartellerna som våldet har exploderat.

TILLVÄXT PÅ NARKOTIKAMARKNADEN

Den grundläggande strategin i konventionerna är att förbud och bestraffning i alla delar av kedjan från produktion till konsumtion ska göra priset så högt att narkotikan blir oåtkomlig för konsumenter. Risken för att odlaren, tillverkaren, transportören, importören, grossisten, småhandlaren ska åka fast gör att alla led kräver höga marginaler. Det kallas ofta för riskpremien på priset. Resultatet är att ett kilo kokain kostar cirka 1000 dollar i Peru, men på gatan i Stockholm säljs för 104 000 dollar (World Drug Report 2011).

Utöver att höja priset för konsumenterna leder riskpremien också till höga vinstmarginaler, vilket i sin tur ökat incitamenten för kriminella organisationer att ta del av marknaden. 2009 räknade UNODC med att den globala kokainmarknaden var värd 85 miljarder dollar, och att 19 av dessa stannade i Latinamerika och Karibien. Alla beräkningar av pris, produktion, konsumtion etc. bör dock tas med en stor nypa salt, eftersom felmarginalerna är mycket stora.

Journalisten Tom Feilings uppmärksammade reportagebok *Kokain – drogen som erövrade världen (2009)* börjar pedagogiskt i narkotikadebatten i USA, Europa och FN decennierna efter andra världskriget och visar sedan vilka konsekvenser förbudspolitikerna och därmed vinstmarginalerna har fått på fattiga stadsdelar och fattiga människor i storstäder som New York och Baltimore. Att erbjuda billigt kokain och gratisprover till blivande kunder skapade snabbt en efterfrågan. Möjligheten att tjäna stora pengar gjorde narkotikaförsäljning till en karriärväg.

Feiling visar också hur narkotikaintressena agerar som alla andra kommersiella intressen. De investerar i utvecklingen av nya droger, bättre marknadsföring och nya marknader. Och de höga priserna medför att också produktion och distribution effektiviseras. Han konstaterar:

"Varför skulle en smugglare riskera att hamna i fängelse för en billig, skrymmande produkt som bara ger ett mildt rus [kokablad]? Drogförbudet har haft en avgörande inverkan på efterfrågan av drogen. Ingen hade ens tänkt på att röka kokain [crack] innan det förbjöds."

Utan riskerna och de höga vinsterna på narkotikamarknaden, hade det inte funnits incitament för att utveckla alla de derivat av koka och opium, och alla syntetiska droger som finns i dag. De nya produkterna hade inte varit värda investeringen. Innan kokain förbjöds runt om i världen, exporterade Colombia varken koka eller kokain. Men, skriver Feiling:

"Så snart en lättodlad gröda blir illegal koncentreras odlingen ofrånkomligen till länder där det är lättare att bedriva olovlig verksamhet."

I Lasse Wierup och Erik de la Regueras *Kokain – Drogen som fick medelklassen att börja knarka och länder att falla (2010)*, beskriver de hur kokainet kom tillbaka till Sverige i början av 1980-talet efter att ha varit försvunnet i flera decennier. Enstaka colombianer och spanjorer lyckades smuggla in något kilo kokain och började letade reda på en marknad. Till slut hittade de den på nattklubbarna Alexandra och Café Opera. Alexandra Charles berättar för författarna:

"Det var många privata fester där det florerade mycket kokain. Jag vill inte nämna några namn, men det bjöds på kokain ungefär som man bjuder på ett nytt vin eller en ny drink."

Det är vinstmarginalerna som skapar incitament för den organiserade brottsligheten att producera och sälja narkotika. Och det är fattigdomen i produktions- och konsumtionsländerna som skapar förutsättningarna. Vinstmarginalerna skapar såväl utbud som efterfrågan.

Det är skälet till att produktionen av kokain i Latinamerika ökade snabbt mellan 1970-talet och mitten av 1990-talet, och sedan dess har legat relativt stabilt. Behovet av intäkter bland miljontals fattigbönder i de andinska länderna gjorde att koka började odlas där det aldrig gjorts förr. Besprutningsprogrammen i Colombia har sedan förstört hundratusentals kokaodlingar de senaste decennierna, men det har aldrig räckt till för att minska den totala produktionen av kokain. Produktionen har hela tiden blivit effektivare, och dessutom flyttat vidare till Bolivia och Peru. Denna "ballongeffekt" återskapas även vid försäljningen. När efterfrågan på kokain minskat sedan mitten av 1990-talet, och smuglingen till USA de senaste åren blivit svårare har narkotikaintressena skapat nya marknader för kokainet i Europa och Latinamerika.

Den respekterade teveserien *The Wire* skildrar striden mellan kriminella gäng i de fattiga laglösa delarna av Baltimore. Målet är att dominera flest gatukorsningar där själva försäljningen äger rum. Serien visar också en självklar uppdelning mellan *slingers* och *junkies*, de som använder narkotika

är inte trovärdiga som försäljare. Om någon av ungdomarna som säljer funderar på att skaffa sig ett jobb eller en utbildning betraktas det som ett skämt. Det finns bara en väg för dem att tjäna pengar och det är att delta i *The Game*. Deras beroende av pengarna är en viktigare drivkraft för handeln med kokain, än beroendet av kokain, metamfetamin och heroin.

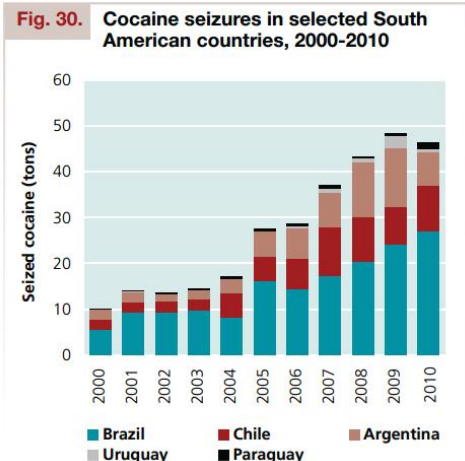
WORLD DRUG REPORT

Varje år publicerar UNODC The World Drug Report, som speglar hur den globala narkotikamarknaden utvecklas utifrån konsumtion, produktion och handel. Det är en stor lunta som refererar till forskning och omfattande rapporter från medlemsländerna. Rapporten från 2012 rapporterar att på ytan har inte mycket hänt de senaste åren. Den globala konsumtionen och produktionen av cannabis, kokain, heroin och ATS (amfetaminliknande droger) är ungefär den samma sedan ett par år.

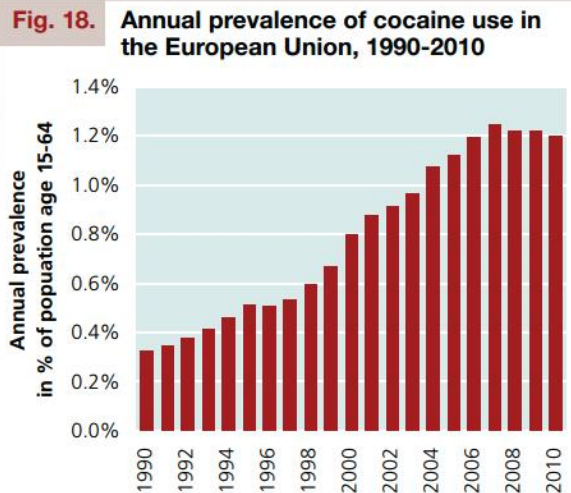
Förändringarna som sker ligger i hur marknaderna utvecklas. Utifrån ett latinamerikanskt perspektiv är den viktigaste kokainmarknaden. Den viktigaste förändringen på sistone kommer av kampen mot kokainproduktionen i Colombia tillsammans med kriget mot smugglingen i Mexiko, som enligt rapporten har lett till att kokainpriset gått upp något i Nordamerika vilket har bidragit till att konsumtionen där fortsätter att minska.

Men samtidigt har alltså produktionen flyttat vidare till Peru och Bolivia, transporterna till Centralamerika, och marknadsföringen till Väst- och Centraleuropa. Narkotikaintressena har också etablerat sig i Östeuropa, Oceanien, Östafrika och flera andra platser där det förr var nästan omöjligt att få tag på kokain. 1980 rapporterades beslag av kokain i 44 länder världen över, 2007 var det 130. (World Drug Report, 2009)

Dessutom har marknaden i södra Sydamerika vuxit snabbt. Mellan 2004 och 2010 tredubblades kokainbeslagen i Brasilien, som numer är världens näst största nationella kokainmarknad efter USA.

Source: Annual report questionnaire supplemented by other official sources.
 Note: For Argentina, available data for 2010 were not directly comparable with data for previous years, as coverage does not include seizures by federal security forces in Argentina. Hence, total seizures for 2010 (for Argentina and consequently for all five of the countries) may be higher than shown in the figure.

Source: Estimates based on UNODC annual report questionnaire data; European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, *Statistical Bulletin 2011* (and previous years).

En annan konsekvens av den förändrade efterfrågan är att produktionen av metamfetamin och heroin har ökat i främst Mexiko och Centralamerika. Kemikalierna för metamfetamin importerar från Asien eller Sydamerika och narkotikan produceras i lokala laboratorier. Opiumvallmon odlas i Guatemala, Mexiko och Colombia. Delar av Guatemala är idealiska för opiumvallmo som där kan ge fyra eller fem skördar per år, vilket är mer än dubbelt så mycket som i Colombia där heroinproduktionen tycks ha minskat. Däremot femdubblades den potentiella produktionen av opium i Mexico mellan 1998 och 2010. Exakt vad det innebär i rent heroin är dock svårt att säga.

Dessutom är det inte osannolikt att den sjukdom som drabbade opiumvallmon i Afghanistan under 2010, och det efterföljande raset i heroinproduktion, gjorde att produktionen i Latinamerika ökade ytterligare. Det kommer att visa sig om något år.

Att marknaderna för kokain, heroin och ATS sprider sig innebär inte bara att fler människor kan ta skada av själva narkotikan, utan också att den organiserade brottsligheten i alla dessa länder har hittat en ny finansieringskälla. Om kampen mot narkotikan ska ha framgång måste fokus i politiken ligga på hur pengarna skapas på narkotikamarknaden och hur de används, inte på själva narkotikan som produkt.

COLOMBIA

Det kapital som narkotikaintressena skapat har med tiden förvridit såväl ekonomin som politiken i produktions- och transitländerna. I Colombia steg kokainproduktionen snabbt under slutet av 1980-talet. Fattigdom, en stat som inte kontrollerade sitt eget territorium och decennier av inbördeskrig, var perfekta förutsättningar. Pablo Escobar och kartellerna i Medellín och Cali byggde upp hela arméer som exporterade kokain till främst USA. Magnus Linton beskriver i *Cocaina – en bok om dom som gör det (2010)* hur det går till när intressena bakom narkotikaproduktionen mognar och anpassar sig till nya förutsättningar.

När Escobar sköts och kartellerna föll ihop i början av 1990-talet, exploderade det narkotikafinansierade våldet i ett trefrontskrig mellan staten, Farc-gerillan och paramilitärerna. I början av 00-talet minskade våldet när dåvarande presidenten Alvaro Uribe med amerikanskt stöd bekämpade Farc militärt och skrev ett avmobiliseringsavtal med paramilitärerna.

Enligt den teori som förespråkarna för förbudspolitikerna använder borde därmed också narkotikahandeln ha minskat när staten tagit bättre kontroll över landet. Men verkligheten blev en annan. Trots kriget i Colombia och de allt mer omfattande besprutningarna av kokaodlingar, så exporterade Colombia sex gånger mer kokain 2006 än under Pablo Escobars tid på tronen. Det som hände var nämligen inte att staten tog kontroll över landet, utan att narkotikaintressena tog kontroll över staten. De hade lärt sig att det är effektivare att korrumpna sig in i politik och administration, än att försöka besegra staten med våld. Det är sannolikt en av anledningarna till att våldet sedan dess har minskat. Men flera andra faktorer har bidragit. Regeringens kamp mot Farc-gerillan har haft flera viktiga framgångar. Dessutom har den totala arealen av kokaplanteringar minskat, i takt med att produktionen effektiviserats och flyttat söderut. Vilka konsekvenser narkotikaintressenas starka band in i statsapparaten får med tiden är dock ännu svårt att säga något om.

MEXIKO

Sedan Mexikos president Felipe Calderón inledde striden mot den narkotikafinansierade brottsligheten 2006 och högg topparna av kartellerna som kontrollerade transportvägarna för kokain till Nordamerika, började ett allas krig mot alla om marknaden. Sedan dess har mer än 50 000 personer dött i konflikten.

I en intervju med The Economist 2009 förklarade Mexicos överåklagare att hans mål inte längre var att stoppa narkotikahandeln. Målet är istället att:

"Ta tillbaka den ekonomiska makten och vapnen som kriminella grupper har skaffat sig de senaste 20 åren, att ta ifrån dem deras kapacitet att undergräva institutioner och utmana statens våldsmonopol."

Konflikten har också drabbat yttrandefriheten svårt. Den mexikanska journalistorganisationen Contralínea rapporterade i maj att under de två senaste mandatperioderna (2000 – 2006 och 2006 – 2012) har 107 journalister dödats eller försvunnit, och mer än två tredjedelar av dem sedan 2006. På grund av detta har Mexiko också rasat i Reportrar utan gränsers index för pressfrihet från plats 75 2002 till plats 149 2012. Efter Mexiko kommer bara eländesdiktaturer, länder i svåra krig eller stater utan någon som helst kontroll över sina territorier.

Insight Crime gjorde inför valet i Mexiko i juli två utmärkta analyser av vad man kunde förvänta sig för politik om Enrique Peña Nieto vann, vilket han till slut gjorde. Deras bild är att det inte blir några stora förändringar, och Peña Nieto kommer inte heller att utmana den amerikanska politiken på området. Däremot är det möjligt att han skiftar fokus:

"One of the biggest contrasts with Calderon's policy is that the former governor [Peña Nieto] says he would prioritize lowering the rates of murder, kidnapping, and extortion, as opposed to focusing on arresting the most notorious traffickers or interdicting drug shipments."

Här sluts en cirkel, för poängen med kriget mot narkotikamaffiorna var att minska narkotikahandeln och kriminaliteten. Men nu har det efterföljande våldet blivit ett så stort problem att presidenten måste fokusera detta, och lägga kampen mot själva narkotikahandeln på is. Få bedömare skulle idag säga att de senaste årens krig mot maffian har lett till något positivt för Mexiko.

CENTRALAMERIKA

I takt med att våldet ökade i Mexiko pressades handeln söderut till Centralamerika och till Karibien, och snart steg dödssiffrorna även där. Mellan 2005 och 2010 ökade mordfrekvensen snabbt i Belize och Costa Rica, fördubblades i Panama och exploderade från 32 per 100 000 invånare till 82 i Honduras, högst i världen. Guatemala och El Salvador behåller sina platser som några av världens mordtätaste länder och Nicaragua som drabbats minst av narkotikahandeln ligger stabilt på en nivå ungefär tio gånger så hög som länderna i EU. I Sverige är mordfrekvensen ett mord per hundra tusen invånare och år.

2009 och 2010 begicks lika många mord i Italien, Spanien, Frankrike och Tyskland ihop (2518) som i Dominikanska Republiken (2472), och det var ändå inte hälften av antalet i Guatemala (5960). (UNODC Global Study on Homicide 2011)

International Crisis Group beskriver i en rapport hur den guatemalanska regeringens arbete de senaste åren lett till att man lyckats arrestera och utvisa ett stort antal av de främsta narkobossarna som agerar på området, men hur detta inte har haft någon inverkan på transportererna av själva narkotikan, eller minskat organisationernas makt över olika delar av samhället. Den mexikanska kartellen Los Zetas har de senaste åren etablerat sig i Guatemala och bland annat rekryterat pensionerade guatemalanska elitsoldater, som ofta bara är lite över 30 år gamla.

Före 2006 kom mer än hälften av allt kokain som transporterades vidare till USA direkt till Mexiko från Colombia. Efter att konflikten trappades upp är det numer inte mer än 7 procent. Resten mellanlandar och paketeras om i Centralamerika eller Karibien. Mycket av betalningen för olika tjänster sker dessutom i kokain, som mottagaren sedan måste kränga själv, vilket i sin tur genererar lokalt missbruk.

Risken för att narkotikaintressena ska försöka ta över hela statsapparaten är dock liten i Guatemala. Det är lokalpolitiken som är målet enligt rapporten som beskriver att organisationerna är helt synliga i exempelvis den norra provinsen Petén. (Guatemala: Drug Trafficking and Violence, Latin America Report N°3911, International Crisis Group Oct 2011)

Narkotikahandeln är inte den enda orsaken till våldet. Svaga rättssystem, fattigdom, tillgång till vapen och faktumet att våldet i sig föder våld, bidrar också. Men samtidigt är det också mycket tydligt att våldet följer narkotikan. I de regioner i Centralamerika där narkotikabeslagen är mycket höga, vilket alltså indikerar att det är en transportled, är också mordfrekvensen betydligt högre än i andra områden. (Crime and Violence in Central America – A Development Challenge, Världsbanken 2011)

Narkotikahandeln genom Centralamerika får potentiellt ännu värre konsekvenser för korruptionen än i Mexiko, eftersom staterna är både svagare och fattigare från början. I Sverige beslagtogs tullen och polisen 2011 28 kilo kokain totalt. I Guatemala beslagtogs 6943 kilo, i Costa Rica 20896 och i Panama 52637. Det är lätt att förstå hur stark den korrupperande kraften i beslagen är, när ett par ton kokain hit eller dit inte gör någon skillnad på statistiken. (World Drug Report 2011)

BRASILLEN

Sedan 1980 har mer än en miljon människor mördats i Brasilien. Det är den tredje vanligaste dödsorsaken efter hjärt- och kärlsjukdomar och cancer.

Antalet mord per hundratusen invånare och år fördubblades fram till 1996, och har trots den snabba fattigdomsminskningen sedan dess legat stabilt. Det var mord på ungdomar mellan 15 och 24 år som stod för hela ökningen, och då som nu är de flesta pojkar, svarta, fattiga och bor i utsatta stadsdelar. (Mapa da Violência, CEPELA 2011)

I storstäderna Rio de Janeiro och São Paulo har morderna dock minskat med 50 respektive 75 procent det senaste decenniet, tack vare såväl minskad fattigdom och konstruktiva, men ibland mycket våldsamma, politiska insatser. Problemet är att åtgärderna mest föser våldet vidare. De favelor som invaderas och sedan ockuperas av polisens och militärernas specialtrupper, utvecklas ofta positivt. Men narkotikahandeln och våldet flyttar vidare. För samtidigt som våldet har minskat på många håll har det ökat lika snabbt på landsbygden, och i de fattiga städerna i nordöst. I hamnstaden Maceió som nu blivit ett centrum för crack-handeln mördades förra året 135 personer per hundra tusen invånare, vilket gjorde staden till världens tredje mordtätaste. (Seguridad, Justicia y Paz 2012)

BOLIVIA

Att dra upp alla kokabuskar med rötterna, som FN-konventionen kräver är förstås komplicerat för exempelvis Bolivia, som är mer än dubbelt så stort som Sverige, och där antalet kokatuggare är fler än snusande svenskar. Det går åt cirka 25 kg kokablåd till ett gram kokain, och det krävs mängder av kemikalier för att få fram den aktiva substansen. Att det skulle vara farligt att tugga på ett dussin blad är rent nonsens. 2009 lämnade Bolivia därför in en protest till FN mot förbudet av kokablåd, med förhoppningen att det skulle tas bort ur konventionen.

I januari 2011, två veckor innan protesten skulle få genomslag, kallade Maria Larsson dock upp Bolivias ambassadör till departementet och förklarade att Sverige, och några tiotal andra länder vägrade gå med på ändringen eftersom lagligt kokablådstuggande skulle leda till ett "politiskt prejudikat som direkt bryter mot det internationella regelverket för bekämpning av droger."

Om man tänker tanken att Bolivia skulle kalla upp den svenska ambassadören och förklara att man tillsammans med ett antal länder i Latinamerika och Afrika planerar att arbeta för ett internationellt förbud av snus, förstår man hur bisarrt Larssons agerande var.

Bolivia meddelade snart att man skulle lämna konventionen den 1 januari 2012. The International Narcotics Control Board, det organ som följer upp implementeringen av narkotikakonventionerna, är i sin årsrapport för 2011 mycket upprörd över detta. I en lång text förklarar styrelsen tydligt hur Bolivia borde ha omöjliggjort allt kokablådstuggande redan 1989, och att

man gjort otaliga försök att övertyga om detta. I sista meningen i kapitlet förklarar styrelsen att de ska skicka en delegation till Bolivia med uppdraget att hjälpa regeringen "in resolving any existing problems in a manner that is respectful of both the letter and the spirit of the 1961 Convention."

Tonen, åsikten att allt kokabladdstuggande skulle kunna omöjliggöras, och synen på konventionstexterna som om de var skrivna av Gud själv, är perfekta exempel på det översitteri som präglar den internationella narkotikapolitiken. Sällan blir det tydligare att intresset bakom politiken inte representerar de länder som producerar narkotikan, utan de länder som konsumerar den. För det som händer när en hel marknad förbjuds – om det så är kokabladd eller snus – är att ingen på marknaden har anledning att följa lagen, eftersom alla ändå är kriminella. Marknaden blir helt oreglerad. Den internationella förbudspolitiken leder därför bara till frihet för narkotikaintressena.

FATTIGDOMEN

Koka kan odlas på många ställen i världen. Men narkotikaintressena etablerar sig i de områden där staten är svag, där de kan sätta sina egna lagar och där det finns fattiga människor som är villiga att ta stora risker för små inkomster. Våldet handeln för med sig är därför inte bara en tragedi för dem som drabbas utan också ett av de viktigaste hindren för Centralamerikas och andra delar av Latinamerikas utveckling. Världsbanken visar i en rapport hur den narkotikafinansierade kriminalitetens enorma kostnader för såväl stater som företag.

I norra Centralamerika – El Salvador, Guatemala och Honduras - är kostnaderna för den organiserade kriminaliteten och våldet mellan 8 och 11 procent av BNP. I en enkätundersökning svarar ett antal stora företag i regionen att deras kostnader för säkerhet och förluster på grund av kriminaliteten, uppgår till mellan 4 och 4,5 procent av intäkterna. I Latinamerika i sin helhet är det ca 2,8 procent. När företagen får svara på frågor om vilka som är de största hindren för ökad produktivitet är kriminaliteten en av de fem viktigaste faktorerna.

En minskning av våldet skulle därmed snabbt leda till bättre ekonomi i området. Rapportens slutsats är att en 10-procentig minskning av mordfrekvensen redan 2006 skulle ha lett till tillväxt av BNP på mellan 0,7 och 1 procent i El Salvador, Guatemala och Honduras. Men sedan dess har våldet alltså ökat.

Rapporten analyserar även andra faktorer som driver upp våldet i området: Kriminella ungdomsgäng – maras – och den stora mängden vapen som finns i regionen, vissa av dem sedan inbördeskrigen under 80- och 90-talen och den generella fattigdomen. Men slutsatsen är att narkotikahandeln är den

absolut viktigaste förklaringen till våldet. (*Crime and Violence in Central America – A Development Challenge*, Världsbanken 2011)

Att narkotikahandeln är den främsta kraften bakom våldet blir också tydligt i organisationen Seguridad, Justicia y Paz statistik över de mordtätaste städerna i världen. De fem städerna högst på listan 2011, med en frekvens på mellan 100 och 160 mord per 100 000 invånare och år, ligger Honduras, Mexiko och Brasilien och är just de städer där kriget om narkotikamarknaden varit som värst. Det är till och med så att av de 50 städerna med högst mordfrekvens i världen ligger 42 i Latinamerika och Karibien. (Consejo Ciudadano para la Seguridad Pública y la Justicia Penal A.C., 2012.)

KONSUMTIONEN I LATINAMERIKA

För några decennier sedan var problemen med narkotikakonsumtionen i Latinamerika försumbara i relation till fattigdomen och förtrycket. Men den illegala handeln med narkotika sker på krokiga och mörka vägar med många mellanhänder. Och längs vägarna har kokain, crack, och annan narkotika läckt, och med tiden skapat stora lokala marknader. Men de narkotikarelaterade dödsfallen i Sydamerika, mellan 1,22 och 3,11 döda per 100 000 invånare mellan 15 och 64 år, är fortfarande betydligt lägre än världsgenomsnittet (World Drug Report 2012)

Samtidigt är mordfrekvensen långt högre än snittet i världen. Chile, med lägst mordfrekvens har 3,7 mördade per hundra tusen invånare, Argentina har 5,5, medan Colombia har 33,4 och Venezuela 49,0. (Global Study on Homicide 2011) Och om man smalnar av befolkningen till åldersgruppen 15 till 64 år blir mordfrekvensen ännu högre.

I Sverige är relationen mellan narkotikarelaterade dödsfall och mord den omvända, med ca ett mord och fyra narkotikarelaterade dödsfall per hundra tusen invånare och år.

COUNT THE COSTS

Det går att rada upp många fler allvarliga konsekvenser runt om i världen av den internationella narkotikapolitiken. Organisationen Count the Costs har sammanställt en lista. [The war on drugs]:

1. undermines international development
2. and security, and fuels conflict
3. threatens public health, spreads disease
4. and causes death
5. undermines human rights
6. promotes stigma and discrimination

7. creates crime and enriches criminals
8. causes deforestation and pollution
9. wastes billions on ineffective law enforcement

Det är detta perspektiv som alltmer börjar prägla debatten om narkotikapolitiken i Latinamerika, att fokuset på konsumtionens problem har gjort att man inte ser problemen som förbudspolitiken för med sig på andra områden.

En politik som skulle göra allvar av målet att åstadkomma en narkotikafri värld, skulle skapa en värld som ingen vill eller kan bo i. Dessutom är det allt tydligare att argumenten för de positiva konsekvenserna av den internationella narkotikapolitiken grundar sig på situationen i Europa och Nordamerika, medan kostnaderna faller där narkotikan produceras, som i Latinamerika, Syd- och Sydostasien.

POSITIVA KONSEKVENSER AV DEN INTERNATIONELLA NARKOTIKAPOLITIKEN

Men räknar man upp de negativa konsekvenserna bör man även redovisa de positiva. Jag har dock inte gjort någon genomgång av forskning av resultaten i Sverige eller andra specifika länder. Men UNODC gör i sin *World Drug Report 2012* ett antal försök att summera dem. Enligt rapporten är de två viktigaste resultaten:

1, Att konsumtionen av illegala droger är lägre än av legala droger, som alkohol och tobak. Det är till exempel tio gånger vanligare att folk röker och åtta gånger vanligare att folk dricker än att de använder narkotika.

2, Att narkotikakonsumtionen bara är hög bland ungdomar, men snabbt minskar med åldern eftersom äldre människor är mer benägna att följa lagen:

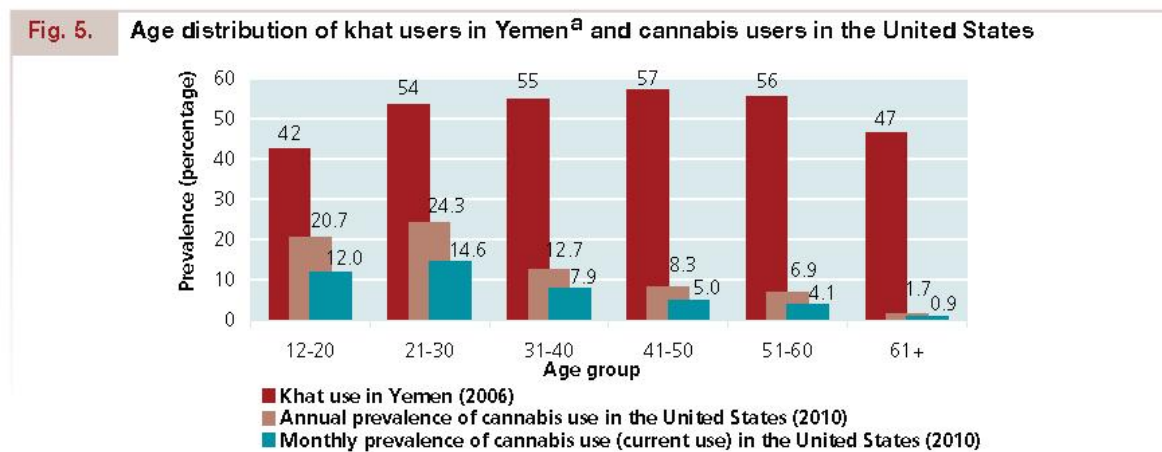
"The concentration of drug use among youth [...] may actually be less the result of a higher propensity among young people to take drugs than the effect of the lower propensity of adults to transgress laws and social norms."

Kärnan i rapportens argumentation är att utan det internationella förbudet skulle ungdomar fortsätta använda droger när de blev vuxna och därmed skulle mänskligheten använda lika mycket narkotika som man idag använder tobak och alkohol:

"The drug control system acts as a powerful brake against the extension of illicit drug use from adolescence to maturity."

Detta resultat kallas för "age containment effect", och det finns empiriskt stöd för detta, menar rapporten. Det första stödet finns i opiumkonsumtionen i Kina under 1800-talet, som var mycket hög eftersom den fortfarande var laglig. Det andra stödet finns i khat-konsumtionen i

Jemen idag, som är laglig, och som inte minskar särskilt mycket med åldern (se graf nedan).

Det empiriska stödet som redovisas i rapporten är förbluffande tunt. Och att använda jemenitiska khat-tuggare som referensgrupp för världssamfundet skulle inte passera på den mest grundläggande kursen i vetenskaplig metod. Dessutom är det anmärkningsvärt att den internationella politiken i huvudsak skyddar vuxna från narkotikabruk och inte ungdomar. Argumentationen blir dessutom ännu svagare när rapporten säger emot sig själv och konstaterar att narkotikabruket har sin rot i själva ungdomskulturen:

"The expansion of today's illicit drug problem started with youth in North America in the 1960s, spread to Western Europe and, eventually, to the rest of the world. Illicit drug use was then part of a broad counter-culture, a youth protest movement against the establishment, notably politicians, the military and the war in Viet Nam. A significant number of drug users regarded themselves as progressive citizens who rejected materialism, consumerism and conformist behaviour. This movement was composed mainly of young people, and cannabis use grew alongside it. Though cannabis use in the United States had been linked to the jazz era of the 1920s, in the 1960s it spread to far larger sections of the population."

Rapporten konstaterar att även kokain blev populärt vid samma tid, och att ungdomar ute i svängen med tiden upptäckte allt fler droger:

"Illicit drug use is also associated with nightlife, where young people are generally overrepresented. In the 1970s and 1980s, discos were popular, whereas in the late 1980s "rave" parties became more commonplace. Surveys among attendees have repeatedly shown very high prevalence rates for the illicit use of drugs, notably "ecstasy", but also amphetamines, cannabis and cocaine. Youth in all sections of society are affected."

Den uppenbara motsättningen mellan argumenten att anledningen till att ungdomar slutar använda narkotika är att de med tiden vill följa lagen, "the age containment effect", och att själva narkotikabruket är intimt sammankopplat till just ungdomskulturen, förklaras inte i rapporten. En rimlig hypotes att pröva skulle också vara att narkotikabruket minskar med åldern på grund av att man som vuxen, med ansvarsfullt jobb och barn, inte längre kan gå på klubbar, konserter och fester i samma utsträckning som när man var ung. Vad rapporten snarare visar är att det är själva åldern som är "the containment effect".

UNODC:s analys går dessutom på tvärs mot vad man i Sverige brukar hävda är det viktigaste resultatet av förbudspolitiken, nämligen att ungdomar låter bli att pröva. Per Johansson, generalsekreterare för Riksförbundet Narkotikafritt Samhälle (RNS) skriver så här i artikeln *The Swedish Drug Policy Experience: Past to Present*:

*"A nation's drug policy reflects a cultural set of values, beliefs and behaviors, and its associated laws result in normative actions on the part of its citizens. People, **especially young people**, adapt quickly to laws that impact on behavior related to the use of illegal drugs."*

DE INTERNATIONELLA OCH SVENSKA NARKOTIKAPOLITISKA DEBATTERNA

I arbetet med att minska konsekvenserna av narkotikahandeln krävs arbete på många fronter: Lokalt anti-våldsarbete, demokratifrämjande insatser, insatser mot straffrihet, stöd till våldsoffer, aktiviteter för ungdomar som inte går i skolan och inte har ett jobb osv. Dessutom måste efterfrågan av illegal narkotika i Nordamerika, Europa och Latinamerika minska.

Men om det är narkotikahandeln som är den viktigaste faktorn för våldet i stora delar av Latinamerika måste man också komma åt den. Den tidigare refererade rapporten från Världsbanken menar dock att försöken hittills att förhindra själva transporter av narkotika är kontraproduktiva:

But even if increased interdiction succeeds, increased enforcement will merely increase the price and with it the resources available to traffickers. With more cash in hand, traffickers are better equipped to bribe criminal justice officials and purchase weapons. [...] an escalation of interdiction efforts [...] would most likely increase levels of violence without diminishing the capacities of drug traffickers.

Det är därför pengarna i den illegala narkotikamarknaden som måste motarbetas. Men så länge vinstmarginalerna är så stora kommer intresset av att sprida narkotikan inte att ta slut. Det är detta, tillsammans med insikten att kriminaliseringen på ett globalt plan är långt värre än konsekvenserna av själva narkotikabruket, som har lett till nytänkande och som präglar mycket av politikutvecklingen just nu.

LATIN AMERICAN COMMISSION ON DRUGS AND DEMOCRACY/ GLOBAL COMMISSION ON DRUG POLICY

Den organisation som mer än någon annan ligger bakom den snabba förändringen på politikområdet är The Latin American Commission on Drugs and Democracy. Deras rapport *Drugs and Democracy – Toward a Paradigm Shift* från 2009 om att det internationella kriget mot narkotika redan var förlorat, och som utsåg det narkotikafinansierade våldet och kriminaliteten till det största hotet mot demokratin på hela kontinenten, fick stor uppmärksamhet.

Kommissionen grundades av Fernando Henrique Cardoso, César Gaviria och Ernesto Zedillo, tre före detta presidenter i Brasilien, Colombia och Mexico, som under sina presidentperioder alla varit pådrivare i kriget mot narkotikan, men som efteråt insett att de valt fel strategi. Inför toppmötet i Cartagena i april 2012, skrev de tre presidenterna en artikel där de argumenterade för att en reglerad marijuana-marknad skulle minska vinsterna för kriminella organisationer:

"Att reglera betyder att man skapar förutsättningar för att sätta restriktioner och gränser för handeln och konsumtionen av produkten, utan att man gör den illegal. Den spektakulära minskningen av tobakskonsumtionen visar att förebyggande arbete och reglering av marknaden är effektivare än förbud för att förändra vanor och mentaliteter. Regleringen bryter kopplingen mellan narkotikalangare och konsumenter."

De använder med flit inte ordet legalisering i artikeln eftersom det är politiskt provokativt, men också ett mer uppenbart brott mot FN-konventionen. Målet är att hitta en politik som förändrar verkligheten på marknaden, och som med tiden gör det uppenbart att konventionerna har spelat ut sin roll.

Under åren har många tidigare politiker känt igen sig i kommissionens problembeskrivning. När FN:s generalförsamling satte målet om en narkotikafrivärld till 2008 hade Kofi Annan varit generalsekreterare i ett och ett halvt år. Efter att ha arbetat med frågan under sina tio år i ämbetet, och sedan sett arbetet i perspektiv blev han medlem i The Global Commission on Drug Policy, den internationella organisation som bygger vidare på arbetet som den latinamerikanska kommissionen gjort. I The Global Commission ingår också: Mario Vargas Llosa, Javier Solana, USA:s förre utrikesminister George Shultz, FN:s förra höga kommissionär för mänskliga rättigheter Louise Arbour, Chiles förre president Ricardo Lagos, Schweiz förra president Ruth Dreifuss, Polens förre president Aleksander Kwasniewski, Norges förre utrikesminister Thorvald Stoltenberg med flera.

Deras rapporter om narkotikaproblemen i Latinamerika och i resten av världen, har fått stor inverkan på många organisationer, även om flera av

dem presenterar förslagen med en något uppgiven ton. Den tidigare refererade rapporten från Världsbanken har t.ex. endast strategiska argument emot legalisering:

"Radical changes including the possible depenalization or decriminalization of some drugs [...] are simply beyond the capacity of the six nations [in Central America] and can only be contemplated within an international framework that includes the largest producer and consumer countries."

Den amerikanska tankesmedjan Council on Foreign Relations menar att den amerikanska regeringen borde engagera sig tydligare i diskussionerna som inletts av kommissionen, och öppna för debatt om att behandla marijuana annorlunda än andra olagliga droger. (Michael Shifter, Council on Foreign Relations, April 2012)

International Crisis Groups rapport om Guatemala rekommenderar internationella politiska ledare "att följa rekommendationerna från Global Commission on Drug Policy". I en artikel i Washington Post dagarna före det interamerikanska toppmötet i Cartagena var organisationens representant Mary Speck ännu tydligare:

"Latin American leaders are desperate to end the corruption and carnage wrought by today's drug policies. Rather than dismiss demands for a new approach, the United States should join the debate on legalization and its potential costs."

Även internationella medier som The Economist och The Times driver en tydlig linje för legalisering av narkotika av samma skäl.

NARKOTIKALOBBYN

Global Commission on Drug Policy har dock inte fått några anhängare i den svenska politiska debatten. Tvärt om. I maj hade den Stockholmsbaserade organisationen World Federation Against Drugs kongress i Stockholm. I det avslutande uttalandet, med rubriken "Moving towards a Drug-free Society", gjorde organisationen följande ställningstagande:

"Realizing that advocates of legalization and decriminalization of drugs are driven by greed, disrespect of human rights and lack of understanding of the harms of drugs and of addiction."

Det är ord och inga visor om några av de viktigaste demokratiska presidenterna i Latinamerika de senaste decennierna, Polens förre president, Guatemalas, Costa Ricans och Uruguays nuvarande presidenter, Brasiliens senatsutskott, Världsbanken, International Crisis Group med flera. Men språkbruket var ingen tillfällighet. I ett uttalande från i december 2011 ville organisationen ytterligare svartmåla dem som står för en annan politik:

"The groups supporting legalisation are: people who use drugs, those who believe that the present system of control does more harm than good, and those who are keen to make significant profits from marketing newly authorised addictive substances. In addition to pernicious distribution of drugs, dealers circulate specious and misleading information. They foster the erroneous belief that drugs are harmless, thus adding to even more confused thinking."

Denna beskrivning av politiska motståndare skulle i Sverige normalt förpassa en organisation till den absoluta marginalen av det politiska spektrat. Men istället är detta en etablerad och okontroversiell syn på dem som förespråkar förändring av den internationella narkotikapolitiken. I november 2010 raljerade folkpartisterna Johan Pehrsson och Ismail Kamil om en FN-rapport (UN A/65/255) som argumenterade för att avkriminalisering av bruk kan vara en förutsättning för att man ska komma åt dem som missbrukar:

"[FN-rapporten] hävdar på allvar att det är förenligt med de mänskliga rättigheterna att knarka. Ja, det verkar nästintill så att författaren menar att det är en mänsklig frihet att få just knarka. [...] Att FN diskuterar avkriminalisering av innehav och användning av all narkotika är en framgång för den globala narkotikalobbyn."

I Ekots lördagsintervju 10 december 2011 förklarade Beatrice Ask:

"Det finns många starka krafter som gärna skulle vilja att knarket fick flöda fritt, som har ett ekonomiskt intresse och ett socialt intresse av att det här bara breder ut sig."

Inför WFAD-kongressen skrev Maria Larsson i Expressen att:

Samtidigt pågår nämligen en väl finansierad och väl organiserad opinionsbildning för att bana vägen för legalisering av droger. Vi ser effekterna av den till exempel genom att en förändrad syn på främst cannabis banar vägen för att allt fler barn och ungdomar testat drogen. [...] Dessa kapitalstarka intressen vill bland annat skriva om FN:s narkotikakonventioner, de överenskommelser mellan världens länder som fram till nu styr hur vi kontrollerat drogerna. [...] En av de främsta företrädarna för denna syn är "The Global Commission on Drug Policy."

Inför kongressen författade Maria Larsson dessutom ett uttalande tillsammans med narkotikasamordnare från Italien, Ryssland, Storbritannien och USA, som löd:

"Some claim that drug legalization would solve the problem of crime, violence and human suffering following in the wake of drug abuse and trafficking."

Det är svårt att tänka sig någon seriös aktör som skulle hävda att legalisering i sig skulle lösa problemen med våld och kriminalitet eller narkotikans skadeverkningar. Däremot finns det många som menar att det är förbudet som omöjliggör att man kommer åt en av rötterna till problemet; de enorma vinsterna på narkotikamarknaden. Föreställningen att det finns en inflytelserik narkotikalobby som vill att människor ska använda mer narkotika, och som menar att legalisering skulle lösa alla problem, är ren fantasi.

Det gemensamma uttalandet fortsätter:

Instead, we must pursue policies based on evidence and research, not ideology or dogma. Our approach must be a balanced one, combining effective enforcement to restrict the supply of drugs, with efforts to reduce demand and build recovery; supporting people to live a life free of addiction."

Vad de föreslår är precis samma politik som förr. Det finns ingen "effective enforcement" av utbudet som inte innebär kraftfulla polisiära och militära insatser mot de organisationer som kontrollerar produktion och försäljning. Och i de insatserna hamnar civila alltid emellan. Det blir ingen omelett utan att man knäcker några ägg, så att säga.

DEBATTEN I RIKSDAGEN

Tystnaden i Sverige kring den internationella narkotikapolitiska debatten är kanske som tydligast i riksdagen. Det finns till exempel inte en riksdagsmotion från denna sida millennieskiftet som kopplar samman narkotikapolitiken på de stora konsumentmarknaderna i EU och Nordamerika med den politiska och sociala utvecklingen i produktions- och transitländerna.

Socialdemokraternas motion "En rättvis värld är möjlig" beskriver förvisso att narkotikahandeln för med sig allt från våld till korruption. Men det står inte att det är konsumenterna i USA och EU som finansierar detta och att Sverige därmed skulle ha ett ansvar. De borgerliga partierna lämnar helt walk over i frågan. Jag hittar inte en enda borgerlig motion på sökningen "latinamerika OCH narkotika".

De narkotikapolitiska motionerna har samtidigt bara Sverige för ögonen. De riksdagsmotioner som nämner "avkriminalisering" av narkotikabruk gör det bara för att förklara att det är ett hot mot målet om ett narkotikafritt Sverige, aldrig att det skulle kunna vara en metod för att flytta en del av marknaden bort från de illegala aktörerna.

Vänsterpartiets ställningstagande för avkriminalisering av eget bruk är ett undantag. Men den motiveras inte heller av vad dagens narkotikapolitik för med sig för konsekvenser runt om i världen, utan bara av konsekvenserna

för svenska missbrukare. Inte heller i Vänsterpartiets motioner om Honduras respektive Colombia nämner att mycket av våldet i länderna finansieras av narkotikahandeln.

Den svenska politiken blundar helt inför kopplingen mellan svenska och europeiska konsumenter och våldet i Latinamerika.

SKULDBÖRDAN

Den grundläggande frågeställning som den narkotikapolitiska debatten i Latinamerika har lyft fram handlar om hur ansvaret och kostnaderna för den internationella narkotikapolitiken ska fördelas. Att bekämpa tillgången till narkotika genom att kriminalisera hela kedjan från produktion till konsumtion får mängder av svåra sideeffekter i bland annat Latinamerika, som jag försökt beskriva i denna rapport, samtidigt som arbetet mot efterfrågan i form av information, vård, prevention, inte drabbar någon annan än skattebetalarna på konsumtionsmarknaderna.

Men kan jämföra med den internationella miljöpolitiken. Ingen skulle idag föreslå att den i första hand ska inrikta sig på att minska skadorna där de uppstår. Målet är att minska utsläpp och annan miljöpåverkan där den har sitt ursprung.

Men att geografiskt flytta arbetet mot narkotikans skadeverkningar, innebär därför också att man flyttar skuldbördan. Det innebär att narkotikaproblemen inte längre kan beskrivas som ett hot utifrån där tullen är vårt försvar, som att svenska ungdomar är offer för internationell kriminalitet, som att USA:s War on Drugs är deras problem. Det innebär ett erkännande av att det är svenska ungdomar som finansierar våld, korruption och förstörda demokratier runt om i världen.

KÄLLOR

Utöver den refererade litteraturen har jag intervjuat Martin Rodríguez Pellecer chefredaktör på den nyhetssiten Plaza Pública plazapublica.com.gt i Guatemala, Fernando Valdez, statsvetare på Universidad Rafael Landívar i Guatemala. Rubem Ceasar, generalsekreterare för Brazilian Commission on Drugs and Democracy. Valeria Velazques på brottsofferjouren Provítima i Brasília.